

## شیعیان جمهوری آذربایجان

سرپیس آذربایجان / خبرگزاری آران

خبرگزاری آران / سرپیس آذربایجان : کتاب شیعیان جمهوری آذربایجان که توسط ولی جباری تالیف شده ، در مهرماه سال 1389 به اهتمام موسسه شیعه شناسی منتشر شد. این کتاب در 1500

نسخه و به قیمت 4500 ریال عرضه شده است.

فصلهای دهگانه این کتاب عبارتند از :

فصل اول: تاریخچه تشیع در جمهوری آذربایجان

فصل دوم : وضعیت جغرافیایی و آب و هوایی

فصل سوم: جمعیت

فصل چهارم : ساختار اقتصادی

فصل پنجم : ساختار سیاسی

فصل ششم: آموزش و پرورش و آموزش عالی

فصل هفتم: فرهنگ

فصل هشتم: سازمان روحانیت شیعه

فصل نهم: روابط با جمهوری اسلامی ایران و حوزه علمیه قم

فصل دهم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

فهرست منابع و مآخذ

در مقدمه این کتاب آمده است:

سالها بود که گذشتگانمان جدایی قفقاز از سرزمین کهن ایران زمین را با حسرت یاد می کردند. در راس قفقاز ولایات باکو ، گنجه، لنکران ، شکی ، شامخی، شیروان و نخجوان قرار داشت. با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی(سابق) در سال 1371 و استقلال جمهوری آذربایجان، مردم مسلمان و شیعه این خطه، که روزگاران زیادی را در حسرت جدایی از موطن اصلی خود گذرانده بودند، سیل آسا با شکستن موانع مرزی به سوی خویشاوندان خود در شهرهای هم مرز و زیارت اماکن مقدس جمهوری اسلامی ایران سرازیر شدند. در این زمان بیشتر خانواده های شهر اردبیل به نوعی میزبان آنها بودند. بدین روی نگارنده نیز به مطالعه و شناخت فرهنگ و رسوم مردمان کشوری علاقمند شد که در روزگاری نه چندان دور در ترکیب ایران قرار داشت.

جمهوری آذربایجان اگرچه از نظر درصد جمعیتی، دومین کشور شیعه نشین جهان اسلام به شمار می آید، اما مردم آن به دلیل آنکه چندین دهه از آموزه های اسلامی و شیعی دور بوده و برداشتهای درستی از اسلام و جمهوری اسلامی ایران ندارند و بدین روی نیاز مبرم به تعلیم و تبلیغ معالم شرع دارند و به دلیل حضور و تاثیر قدرتهای منطقه ای و فرامنطقه ای در سیاست ، فرهنگ ، اقتصاد ، مذهب ، مسائل نظامی و امنیتی و به ویژه قرار داشتن در همسایگی کشور عزیزمان، این کشور در راهبرد سیاست های جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است و ما نیز بدلیل شیعه بودن ، تعلق داشتن به ایران و خواست مردم این کشور برای پر کردن خلاء اعتقادی و فرهنگی شان، نمی توانیم نسبت به این موضوع بی تفاوت باشیم . اولین گام برای این امر بزرگ ، مطالعه و شناخت دقیق مسائل مختلف سیاسی ، اجتماعی ، دینی و فرهنگی این کشور تازه استقلال یافته است. در دو دهه گذشته نیز تلاش شده است به این شناخت نائل شویم و نتیجه این تلاشها و تحقیقات نیز در نشریات و رسانه های محلی و کشوری منعکس شده است. نگارنده از سال 1386 با راهنماییهای علمی و معنوی استاد ادیب ، فرزانه و دوستار علوم تخصصی شیعه، دکتر محمود تقی زاده دآوری تصمیم گرفت تا گوشه ای از نواقص اطلاعاتی موجود در شناخت وضعیت سیاسی ، اجتماعی و دینی این کشور را با تدوین کتاب شیعیان جمهوری آذربایجان جبران کند. ضمن اینکه مطالعه یک حوزه شیعی با قلمرو سیاسی مشخص با روشهای جامعه شناسانه می تواند کاربرد فراوانی در پژوهشهای دانشگاهی داشته باشد.

امروز، بخصوص بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، شیعیان درکانون توجهات بین المللی قرار دارند موید این مطلب حجم کتب، مقالات ، برنامه های رسانه ای است که در سطح دنیا روز بروز بر تعداد شان نیز افزوده می شود. جمهوری آذربایجان هم که مردمان شان مذهب خود را شیعه 12 امامی اعلام می کنند، متاسفانه اگرچه به عنوان شیعه گری نمودی نداشته اند ، اما تحولات جهانی به ویژه در جهان اسلام باعث شده است تا شیعیان این کشور هر روزه بر تحركات سیاسی- اجتماعی خود در مسائل داخلی و بین المللی بیفزایند. این کشور در موقعیت ژئوپلیتیک و استراتژیک خاصی قرار دارد. اسلام گرایی و ایران گرایی در این کشور رشد کرده و در مقابل با هجوم افکار و عقاید الحادی و انحرافی، توجه قابل ملاحظه محافل صهیونیستی و کشورهای استکباری و خلاء ناشی از ناآشنایی با اصول و آموزه های مکتب تشیع بر مشکلات فرهنگی، دینی و اجتماعی مردم افزوده است به گونه ای که حکومت لائیک و سرکردگان مذاهب ابداعی و التقاطی داخلی و بین المللی و فرامنطقه ای از ضعف فوق سوء استفاده نموده و تلاش می کنند با تغییر دیدگاهها و افکار مردم حتی به تغییر ترکیب جمعیتی شیعه اقدام کنند و شیعیان را از اکثریت بیندازند. همجواری با روسیه به عنوان یکی از کشورهای تاثیر گذار در دنیا و رویدادهای منطقه ای و همچنین همجواری با دو کشور مطرح منطقه خاورمیانه یعنی ایران و ترکیه موجب شده است تا به اعتقاد عده ای از کارشناسان و سیاست مداران، این منطقه به محل برخورد ادیان اسلام و مسیحیت تبدیل شود و پس از اشغال قره باغ و کوچانده شدن مسلمانان، شکل عملی به خود بگیرد.

اسلام گرایان در وضعیت سیاسی دردناک و نامساعد و نقض حقوق بشر ، در معرض خطر بزرگی قرار دارند. به هیچ حزب، جمعیت و گروه اسلامی اجازه فعالیت رسمی داده نمی شود. اما با وجود تمامی این محدودیتها، جمعیتها و گروههای سیاسی و غیرسیاسی اسلام گرا در قالب فعالیتهای فرهنگی، تبلیغ دین اسلام و مبانی تشیع را تداوم می بخشند. از هر فرصتی برای فعالیتهای سیاسی استفاده می کنند و تعلیمات و تبلیغات دینی را سرلوحه کارهای خود قرار داده اند.

آسیبهای اجتماعی - فرهنگی متعددی وجود دارد. خلاء های دینی ، مشکلات اقتصادی و وابستگی به قدرتهای فرامنطقه ای برای ایجاد توازن در سیاستهای داخلی و خارجی موجب شده است تا جریانهای انحراف دینی همچون وهابیت ، بهائیت ، مسیونرهای مسیحی و حتی کریشناهای هندی برای ایجاد جای پا در این کشور تلاش گسترده ای نمایند که این امر اختلافات دینی ، مشکلات امنیتی و اجتماعی برای شیعیان به وجود آورده است.

پژوهش حاضر ضمن آنکه نگاهی مختصر به تاریخچه تشیع و وضعیت جغرافیایی و آب و هوایی جمهوری آذربایجان دارد، اوضاع جمعیتی، اقوام و فرق دینی و ساختار اقتصادی را مورد توجه قرار می دهد. بررسی ساختار سیاسی کشور و نقش احزاب و گروههای سیاسی و فعالیتهای گروههای شیعه اسلام گرا که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران رشد یافته است، بررسی می شود. نیز در میحث فرهنگ به تفصیل ادبیات ، پوشش ها ، رسانه ها ، اماکن مذهبی ، آئینهای مذهبی آداب و رسوم قرار گرفته و به دلیل اهمیت روحانیت شیعه ، فصل جداگانه ای به تاریخچه و عملکرد و مطالعه ابعاد امورات دینی و چالشهای روحانیون با حکومت این کشور اختصاص یافته است . در پایان ضمن بررسی روابط این کشور با جمهوری اسلامی ایران و بخصوص حوزه علمیه قم ، جمع بندی و نتیجه

گیری لازم ارائه شده است .

در کتاب حاضر از روشها و ابزارهای مختلفی برای گردآوری اخبار و اطلاعات استفاده شده است از جمله روش پرس و جو که « متداولترین وسیله بررسی تجربی در جامعه شناسی است. در گروههای بزرگ هنگامی که مقایسه نسبتاً دقیق رفتار گروهها با یکدیگر مطرح می شود، باید مقیاس های دقیق ، قابل اطمینان و یک شکلی برای مقایسه و سنجش افراد بایکدیگر یافت که در مجموع روش پرس و جو برای نیل به این هدف کارا تر است. در روش پرس و جو عموماً ترکیبی از روشهای دیگر نیز به چشم می خورد. این نوع مطالعه ترکیبی از مطالعات میدانی ، کتابخانه ای ، مشاهدات و معاینات محقق در سفرهای متعدد به این کشور و سرانجان تحلیل مصاحبه ها با کارشناسان امور قفقاز ، طلاب علوم دینی و دانشجویان ، مسافران و زائران این کشور است.